

شناخت و تحلیل وضعیت مرغ تخمگذار کشور و ارائه راهبردهای اجرایی

کانون سراسری انجمن های صنفی
پرورش دهندگان مرغ تخمگذار کشور
www.Iran-Lff.com

۱۳۹۲

شناخت و تحلیل وضعیت مرغ تخمگذار کشور و ارائه راهبردهای اجرایی

مقدمه: شناخت وضعیت موجود زنجیره تولیدی مرغ تخمگذار، سنگ بنای تمامی ارکان و اجزای فرایند تدوین برنامه راهبردی این زنجیره محسوب می‌شود. مشخص کردن مسیر آینده هر زنجیره بدون اطلاع از وضعیت واقعی که در آن قرار دارد و تحلیل عملکرد گذشته مقدر نیست و این شناخت با دیدگاهی کاملاً راهبردی باید صورت گیرد.

صنعت مرغداری در کشور ما در شرایطی قرار گرفته که در حیات عمومی اجتماع ما نقش عمده ای را ایفا می نماید. تخم مرغ یک غذای همگانی است که همواره مصرف دائمی خود را حفظ و حتی مصرف آن مرتباً رو به افزایش است و به همین دلیل با تشویق دستگاههای دولتی و کمک های بانکی سرمایه گذاری زیادی در بخش توسعه تولید تخم مرغ صورت گرفته ولی این امر به صورت پراکنده و بدون رعایت قانون عرضه و تقاضا و قبل از داشتن و یا برقراری یک نظام منسجم حرفه ای و همفکری بین مرغداران آغاز و همچنان به صورت هرج و مرج کامل ادامه دارد و نتیجه چنین کاری البته خطرناک و خطر نابودی و اضمحلال، این صنعت بسیار قدیمی و ریشه دار را تهدید می نماید. بدیهی است مشکلات مختلفی باعث این تهدید می باشد که مهمترین رئوس آن عبارتند از:

آعدم توازن تولید با عرضه و ایجاد نوسانات بسیار شدید در قیمت تخم مرغ درب مرغداری که خسارات مادی و معنوی فراوانی را ببار آورده ولطمات بسیار زیادی به بنیان تولید وارد ساخته است.

آعدم ثبات و نظارت در تامین و کیفیت مواد اولیه ، وسایل و تجهیزات مرغداری ونوسانات ارزی مورد نیاز آن که با سیاست تشویق صنعت به توسعه تولید هماهنگی ندارد.

آعدم پایداری صادرات متناسب با مازاد تولید

آلتوزیع و عرضه سنتی تخم مرغ برخلاف نظام تولید آن که به صورت صنعتی و توسعه یافته انجام می پذیرد.

آعدم ذخیره سازی تخم مرغ علیرغم زیرساختهای بسیار خوبی که در کشور فراهم شده است از قبیل کارخانجات پاستوریزاسیون تخم مرغ و امکان نگهداری تایکسال بصورت منجمد.

آپایداری و انباشتگی بیش از حد زیان مادی مرغداران و لذا عدم توجه به بازسازی و نوسازی اماکن و تجهیزات مرغداری به دلیل کمبود نقدینگی که باعث انتشار بیماریها ویا کاهش شدید بهره وری تولید میگردد.

آعدم وجود آمار و اطلاعات صحیح در صنعت برای برنامه ریزی و کنترل تولید و کیفیت جوجه یک روزه و تولید تخم مرغ.

آعدم ثبات قیمت مصرف کننده تخم مرغ و هرج و مرج ناشی از آن در سطح خرده فروشی و بسیاری از عوامل دیگر که باید برای آن فکری اساسی کرد.

باید بگوئیم که متأسفانه کارکرد صنعت مرغداری و رویکرد دولتی در تنظیم بازار تخم مرغ با ۴۰ سال پیش تفاوتی نکرده و این ناشی از اشتباهات و کوتاهی های متولیان صنف و مسئولان سیاست گذار ذیربط است. گرچه صنعت در

نیمه دوم از ۵۰ سال عمر خود در بخش تولید، به موفقیت های چشمگیری دست یافته چنانکه امروز با بیش از ۹۰۰ هزار تن تولید تخم مرغ در سال مقام دهم تولید در دنیا را احراز کرده ولی بازار فروش داخلی و صادرات طی این سالها دچار چالش جدی بوده است.

بزرگترین این چالش ها علاوه بر دیدگاههای اشتباه دلسوزان صنعت و مسئولان ذیربط، به متمرکز بودن صنعت طیور کشور در بخش دولتی به خاطر ساختار خاص سیاسی و اقتصادی و نوع دیدگاه به آنچه باید به حق اجرا شود، بر میگردد. چون اگر مرغداری را به مثابه یک سیستم فرض کنیم که بخش ورودی، بخش فرآیند و بخش خروجی دارد، تمام امکانات کشور فقط صرف ورودی یعنی تولید شده است و حتی به بخش فرآیند که کیفیت و بهره وری است آن چنان پرداخته نشده و بخش خروجی که منظور بازار فروش است کاملاً رها شده بوده و برای یک تولید صنعتی، بازار مدرن تعریف نشده است. در این راستا حاکمیت دولتی با استفاده از قوانین دستوری و به کار بردن ابزار قدرت، قیمت برآوردی را پایین نگاه داشته و تعادل قیمت را از بازار صحیح عرضه و تقاضا و بازار رقابتی خارج ساخته که همیشه به ضرر تولید کننده بوده است در حالی که قوانین محرز علم اقتصاد میگوید عدم توازن بین رشد عرضه و تقاضا همیشه قیمت نامناسب را رقم می زند و دو پیامد مهم دارد: اول اینکه به دلیل ضرر مرغدار، به جای اینکه بازوی اقتصاد باشد مرتباً به ناچار از هزینه های عمرانی اش می کاهد تا از عهده هزینه های جاری اش برآید و در نتیجه بهره وری اش پایین می آید، دوم اینکه توازن عرضه و تقاضا برای منابع مالی و اعتباری کشور به هم ریخته و تولید کننده به جای کمک به بهره وری اقتصادی، خود به یک متقاضی دریافت منابع مالی تبدیل شده و چون موفق به اخذ تسهیلات کافی نمی شود لذا متهم به سوء مدیریت می گردد در حالی که او فرصت مالی لازم برای به روز کردن ابزارهای تولید خود را نداشته و خود در این امر مقصر نبوده است.

تاریخچه صنعت مرغ تخمگذار در ایران:

اولین مرغداری نوین در سال ۱۳۱۴ دامپروری حیدرآباد تأسیس گردید و برای قسمت پرورش طیور تعدادی تخم مرغ و جوجه از نژادهای لگهورن، پلیموت، لانکشاین، ویندوت و مرندی بتدریج برای این موسسه وارد شد. تعداد این مرغها در مدت ۱۵ سال یعنی از سال تأسیس تا اواخر سال ۱۳۳۰ در حدود صد مرغ دور می زند (نگهداری این مرغها بیشتر به طرز روستایی بود) جوجه کشی بوسیله مرغ کرج انجام می شد. در این مدت علاقمندان، به دامپروری مذکور مراجعه میکردند و تخم این مرغها را از قرار دانه ای ۵ ریال می خریدند.

در سال ۱۳۲۸ یک ماشین جوجه کشی نفتی به ظرفیت ۱۴۴ تایی خریداری شد و مقداری تخم مرغ نیز از هندوستان و مصر وارد گردید و بعد هم به نوبت های مختلف تعداد محدودی جوجه از اروپا و امریکا خریداری شد. در سال ۱۳۳۱ تعداد قابل توجهی تخم مرغ جوجه کشی بوسیله اصل ۴ وارد گردید و مستقیماً بین علاقمندان توزیع گردید.

در سال ۱۳۳۲ شصت هزار جوجه نیوهمشایر و پلیموت از امریکا وارد شد. این جوجه ها در دو محل یکی در شمال شرقی تهران (خیابان خواجه نظام الملک فعلی) و یکی در جنوب غربی تهران نزدیک فرودگاه مهرآباد نگهداری شد و پس از دو ماه در تمام کشور بین علاقه مندان توزیع گردید. این نیمچه ها چون در برابر نیوکاسل واکسینه نشده بودند باعث انتشار بیماری در همه جا گردید و نتیجه معکوس داد.

سال بعد دوباره ۶۰ هزار جوجه دیگر از همان دو نژاد وارد و در همان دو محل سابق نگهداری شد. این دفعه در حدود دو ماهگی به جوجه ها واکسن نیوکاسل تزریق گردید و پس از آن مثل سال گذشته در تمام کشور توزیع گردید و از این جهت با تلفات عمومی

مواجه نگردید. جوجه کشی در این مدت بوسیله ماشین های نفتی و دستی انجام می شد که تعداد زیادی از آنها از خارج وارد گردید و در ایران هم ساخته می شد. در سال ۱۳۳۵ ۱۲ ماشین جوجه کشی اتوماتیک جیمزوی هر کدام به ظرفیت ۲۵۰۰ عدد تخم مرغ وارد و در مرکز دامپروری در تهران نصب گردید و بتدریج بخش عمومی و خصوصی ماشین های جوجه کشی اتوماتیک زیادی وارد نمودند تا امروز که ظرفیت تمام ماشین های جوجه کشی ۱۱۰ میلیون تخم مرغ در سال می باشد .

در سال ۱۳۳۶ یک آمار دقیق از مرغداریهای تهران و اطراف برداشته شد و تعداد آنها در آن سال ۶۳ مرغداری بود. مطلب قابل ذکر این که از ۶۳ مرغداری مذکور در سال ۱۳۴۴ فقط ۷ مرغداری باقی ماند که ۴ مرغداری آن هم دولتی بود .

این مطلب قابل مطالعه است که این تعداد مرغداری و تعداد بیشتری مرغداری پس از آن چرا آمدند و چرا با تحمل این همه خرج و زحمت نتوانستند بکار خود ادامه بدهند و چرا رفتند. پس از آن بانک کشاورزی شروع کرد به دادن وام برای مرغداری و از این جهت کمیت مرغداری را بسرعت بالا برد ولی از جهت کیفیت نتیجه مطلوب را نداد .

بجز وام مذکور دو عامل دیگر نیز به رشد سریع مرغداری کمک کرد یکی این بود که مرغداری مثل سایر شغلها احتیاج به تشریفات و سرمایه گذارهای سنگین نداشت و خیلی ها میتوانستند حتی در همان اطاق خانه خود مرغداری کنند و به همین جهت کسانی که در جستجوی شغل تولیدی جدیدی بودند اولین فکری که بخاطرشان میرسید و یا به آنها پیشنهاد می شد همین مرغداری بود.

دیگر این که مرغداری در سابق برای کسانی که خوب بکار خود میرسیدند در آمد نسبتاً خوبی داشت ، خوراک مرغ خیلی ارزان بود فروش محصولات آن گران و بیماریها هم خیلی کم بود. ولی این امر امروزه علیرغم سرمایه گذارهای بنیادی و سنگینی که در صنعت مرغ تخمگذار شده است برعکس شده و تمامی عوامل مشوق مرغداری به عوامل بازدارنده ویا مایوس کننده تبدیل شده است که بایستی بر اساس نیاز اجتناب ناپذیر تامین پروتئین باکیفیت ، ارزان و قابل دسترس تخم مرغ و ارزش مرغ تخمگذار در کمتر تولید کردن بیوگازهای مضر برای محیط زیست و بهره وری بالای آن تغییر روش داده و مشکلات آن هر چه سریعتر حل شود.

وضعیت امروز صنعت مرغ تخمگذار در کشور بدین شرح است :

نقاط قوت صنعت مرغ تخمگذار کشور:

الف- مرغ اجداد تخمگذار : در حال حاضر تعداد مرغ اجداد موجود کشور حداقل تا ۲۰ سال آینده کفایت پیش بینی نیاز تولید مرغ مادر تخمگذار برای تولید نهایی تخم مرغ خوراکی جمعیت کشور را تأمین نموده و نیازی به سرمایه گذاری جدید نمی باشد.

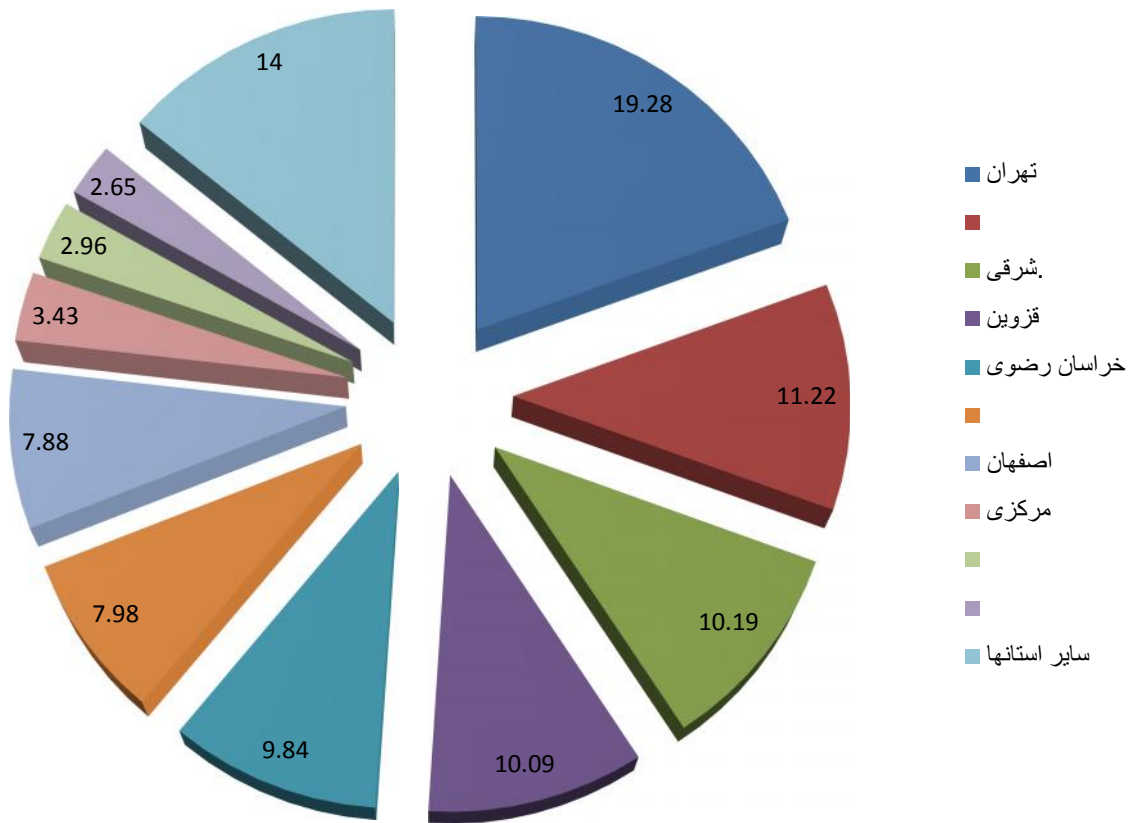
ب- مرغ مادر تخمگذار : مرغ مادر تخمگذار در قالب ۶ نژاد از برترین نژادهای مرغ تخمگذار موجود در دنیا برای تأمین نیاز حداقل ۱۰ سال آینده صنعت مرغ تخمگذار و نیاز نهایی سبد خانوار در پیش بینی مورد نظر کافی بوده و نیازی به سرمایه گذاری جدید نمی باشد.

ج- مرغ تخمگذار تجاری : در حال حاضر صنعت مرغ تخمگذار با دارا بودن حدود ۱۴۵۰ واحد مرغداری به ظرفیت تولید اسمی ۱/۲۷۶/۵۰۰ تن تخم مرغ وجود دارد که در سال ۹۱ با تولید ۸۵۰ هزار تن تخم مرغ و حداقل ۱۰۰ هزار تن مازاد بر نیاز کشور فعالیت نموده است.

جدول ۱- رتبه استانی ظرفیت واحدهای مرغ تخمگذار- سال ۱۳۹۱

ردیف	ظرفیت (قطعه)	ظرفیت (قطعه)	ظرفیت (قطعه)	جمع کل واحدها	ظرفیت کل	ظرفیت به کل کشور
۱	تهران	۱۱۳۸۸۷۸۲	۳۶	۴۰۲۹۸۰۸	۵	۹۸۷۰۰۰
۲		۶۹۴۷۶۹۰	۲۷	۲۰۲۵۳۶۰	۵	۵۷۲۰۰۰
۳	آذربایجان شرقی	۸۲۲۰۲۰۲	۱۷	۳۹۵۵۸۸	۱	۵۳۴۳۲
۴	قزوین	۵۸۶۹۱۰۰	۱۱	۲۷۱۸۶۳۵	۰	۰
۵	خراسان رضوی	۷۴۵۳۴۰۰	۲۷	۷۵۲۷۶۸	۱	۱۷۰۰۰۰
۶		۶۱۷۱۵۸۰	۱۵	۶۱۶۹۰۰	۰	۰
۷	اصفهان	۶۶۴۰۲۸۶	۲	۶۵۶۰۰	۰	۰
۸	مرکزی	۲۵۳۱۰۰۰	۷	۳۸۹۴۴۰	۰	۰
۹		۱۹۴۵۷۵۰	۶	۴۱۹۰۰۰	۲	۱۵۷۸۰۰
۱۰		۷۶۶۰۰۰	۲	۸۰۰۰۰	۵	۱۴۰۷۰۰۰
۱۱	همدان	۱۵۳۱۵۰۰	۱	۱۰۰۰۰۰	۰	۰
۱۲		۱۲۳۷۰۰۰	۳	۱۹۸۰۰۰	۰	۰
۱۳	یزد	۸۸۳۳۰۰	۱	۱۶۳۶۰۰	۱	۳۵۶۴۰۰
۱۴		۹۹۳۸۶۸	۱	۲۰۳۸۰	۰	۰
۱۵	آذربایجان غربی	۸۰۳۶۸۸	۰	۰	۲	۱۱۲۱۲۰
۱۶	کرمانشاه	۹۱۶۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۱۷	کرمان	۸۶۷۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۱۸		۷۸۷۲۰۰	۱	۴۱۰۰۰	۰	۰
۱۹	اردبیل	۷۱۸۳۳۰	۰	۰	۰	۰
۲۰	خراسان جنوبی	۴۹۷۴۰۰	۵	۱۷۴۰۰۰	۰	۰
۲۱		۴۴۷۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۲	کردستان	۴۰۹۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۳	سیستان و سنجقان	۲۷۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۴		۲۲۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۵	چهارمحال و بختیاری	۲۰۷۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۶	جنوب کرمان	۱۰۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۷	کهگیلویه و بویراحمد	۱۰۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۲۸	ایلام	۳۰۰۰۰	۱	۳۰۰۰۰	۰	۰
۲۹	بوشهر	۴۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۳۰	خراسان شمالی	۳۹۳۰۰	۰	۰	۰	۰
۳۱	گیلان	۳۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۳۲	هرمزگان	۱۰۰۰۰	۰	۰	۰	۰
۱۰۰		۶۹۰۷۱۳۷۶	۱۶۳	۱۲۲۲۰۰۷۹	۲۲	۳۸۱۵۷۵۲
		۱۴۱۶				۸۵۱۰۷۲۰۷

درصد ظرفیت مرغ تخمگذار به تفکیک استان

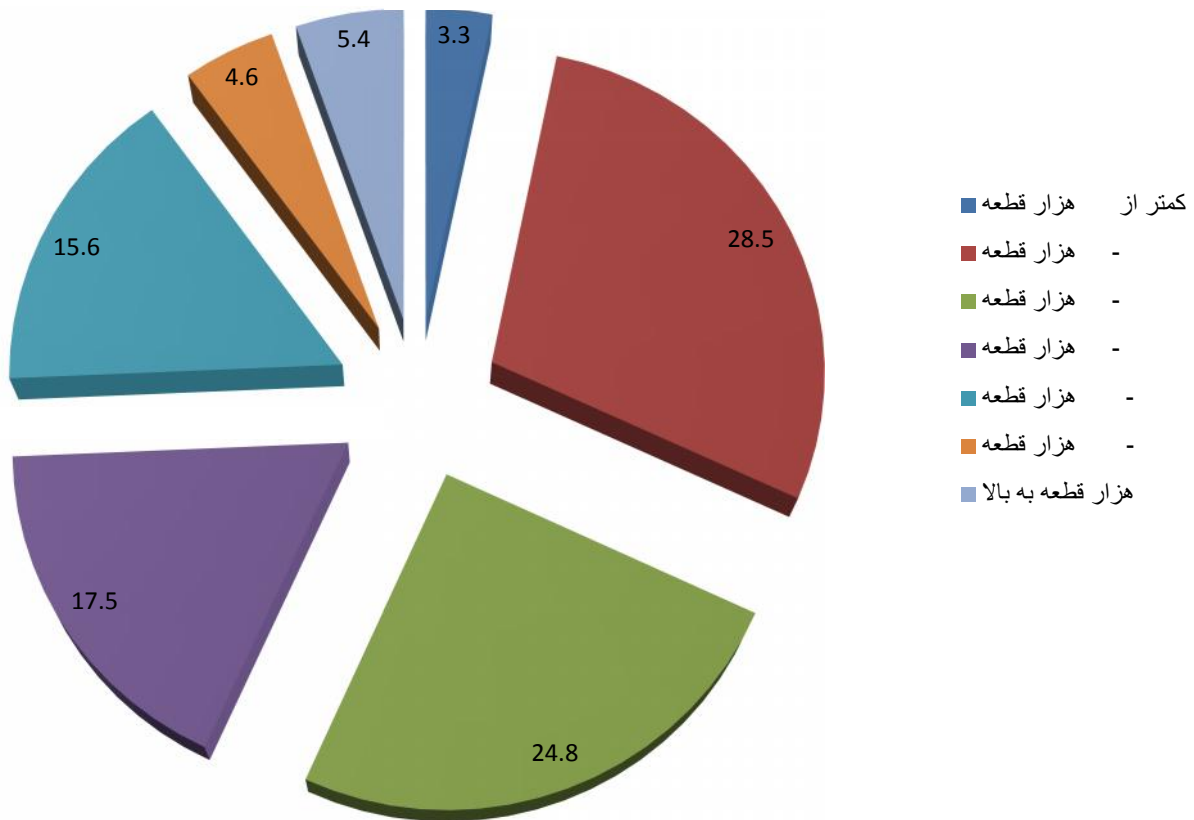

نمودار ۱- رتبه استانی ظرفیت تولیدی واحدهای تخمگذار کشور - ۱۳۹۱

جدول ۲- آمار دسته بندی ظرفیت در مرغداریهای تخمگذار کشور بر اساس آمار سال ۱۳۹۰

ردیف	استان	کمتر از ۱۰ هزار قطعه	۱۰-۲۰ هزار قطعه	۲۰-۳۰ هزار قطعه	۳۰-۵۰ هزار قطعه	۵۰-۱۰۰ هزار قطعه	۱۰۰-۱۵۰ هزار قطعه	۱۵۰ هزار قطعه به بالا	جمع
۱	آذربایجان شرقی	۲۰	۱۲۷	۴۶	۲۷	۴۰	۴	۳	۲۷۷
۲	آذربایجان غربی	-	۲۰	۷	۵	۲	-	-	۳۴
۳	اردبیل	۲	۹	۱۱	۳	۲	-	-	۲۷
۴	اصفهان	-	۵۲	۴۲	۲۱	۱۶	۳	۷	۱۴۱
۵	البرز	۴	۱۶	۱۸	۱۹	۳۰	۱۹	۱۶	۱۲۲
۶	ایلام	-	-	۲	-	-	-	-	۲
۷	بوشهر	-	-	-	۱	-	-	-	۱
۸	تهران	۲	۸	۲۵	۴۲	۴۰	۱۶	۲۸	۱۶۱
۹	جنوب کرمان	-	-	-	-	۱	-	-	۱
۱۰	چهارمحال بختیاری	۱	۱	۱	۲	۱	-	-	۶
۱۱	خراسان جنوبی	-	۷	۸	۴	۱	۱	-	۲۱
۱۲	خراسان رضوی	۷	۸۰	۹۸	۳۵	۲۵	۱	۲	۲۴۸
۱۳	خراسان شمالی	-	۳	-	-	-	-	-	۳
۱۴	خوزستان	-	-	۳	-	-	۱	-	۴
۱۵	زنجان	۱	۳	۳	۶	۲	۲	-	۱۷
۱۶	سمنان	-	۱	۶	۱۰	۷	۱	-	۲۵
۱۷	سیستان و بلوچستان	-	-	-	-	۱	-	۱	۲
۱۸	فارس	-	۱۱	۸	۶	۴	۱	۲	۳۲
۱۹	قزوین	۱	۵	۸	۲	۱۷	۶	۱۳	۵۲
۲۰	قم	۶	۳۹	۴۰	۳۵	۲۷	۸	۳	۱۵۸
۲۱	کردستان	-	۱	۷	۱	۲	-	-	۱۱
۲۲	کرمان	-	-	۸	۲	۳	۱	-	۱۴
۲۳	کرمانشاه	-	-	۱۲	۵	۲	۲	-	۲۱
۲۴	کهگیلویه و بویر احمد	-	-	-	۳	-	-	-	۳
۲۵	گلستان	-	-	-	۶	۲	۲	۵	۱۵
۲۶	گیلان	-	-	۱	-	-	-	-	۱
۲۷	لرستان	-	۵	۱	۳	۲	-	-	۱۱
۲۸	مازندران	۲	۱۱	۱۵	۵	۳	-	-	۳۶
۲۹	مرکزی	۴	۲۸	۱۹	۱۳	۵	۲	۲	۷۳
۳۰	هرمزگان	۱	-	-	-	-	-	-	۱
۳۱	همدان	-	۲۰	۶	۶	۷	۲	-	۴۱
۳۲	یزد	۲	۲	۲	۳	۴	۱	۳	۱۷
	جمع	۵۳	۴۴۹	۳۹۱	۲۷۵	۲۴۶	۷۳	۸۵	۱۵۷۲

تفکیک رتبه بندی ظرفیت مرغداریهای تخمگذار کشور سال

نمودار ۲- دسته بندی ظرفیت تولیدی واحدهای تخمگذار - ۱۳۹۰

- د-** حدود ۸۶ درصد ظرفیت تولید تخم مرغ کشور در ۷ استان کشور متمرکز شده است .
- ه-** تعداد ۵۸ واحد آماده سازی و بسته بندی مجاز تخم مرغ بصورت وابسته یا مستقل در صنعت مرغ تخمگذار برای ایجاد بازار مدرن فروش تخم مرغ در قالب برندهای متفاوت فعالیت نموده و تخم مرغ شناسنامه دار بسته بندی را تولید می نمایند .
- و-** تعداد ۸ کارخانه تولید مایع پاستوریزه تخم مرغ با ظرفیت حداقل روزانه ۲۵۰ تن تولید تخم مرغ مایع که به شکل ۳ محصول سفیده ، زرده یا مخلوط تولید و قادر به نگهداری منجمد تا یکسال می باشد در کشور وجود دارد.
- ز-** تعداد ۳ کارخانه تولید پودر تخم مرغ با ظرفیت حداقل ۵ تن روزانه فعال می باشد.
- ح-** ایران مقام پنجم قاره آسیا و مقام دهم جهان را در تولید تخم مرغ در سال ۲۰۱۲ میلادی دارا بوده و بالاتر از ترکیه قرار گرفته است .
- ط-** در این صنعت در استانهای برتر تولیدی ، انجمنهای صنفی و تعاونی های خدماتی بصورت فعال وجود دارند که در قالب **کانون سراسری انجمن های صنفی پرورش دهندگان مرغ تخمگذار کشور و اتحادیه مرکزی** بعنوان شکل های سیاستگذاری و اجرایی فعالیت تشکیلاتی را انجام میدهند .
- ی-** **انجمن صنفی تخم مرغ شناسنامه دار ایران** در سطح فراوری و صنایع تبدیلی تخم مرغ متولی مراکز بسته بندی و کارخانجات تولید فراورده های مایع و پودری تخم مرغ است که از جایگاه قابل توجهی برخوردار است.
- ک-** **ستاد کشوری ترویج مصرف تخم مرغ** در قالب NGO با عضویت دستگاههای متولی دولتی شامل وزارت بهداشت وزارت آموزش و پرورش ، وزارت جهاد کشاورزی ، سازمان دامپزشکی کشور، شورای سلامت صدا و سیما ، کمیته تغذیه ارتش و بخش صنفی مربوط تشکیل و در جهت ترویج مصرف این ماده غذایی پروتئینی بسیار ارزشمند تلاش شایان توجهی را بانجام می رساند.
- ل-** به منظور ساماندهی و ایجاد شرایط پایدار در صادرات مازاد تولید تخم مرغ کشور که همواره تنظیم بازار آن راتحت تاثیر جدی خود دارد و این صنعت ناگزیر از برقراری صادرات مستمر و برنامه ریزی شده میباشد و تاکنون دولت اقدامی در حمایت از این امر نکرده است ، **شرکت تعاونی پشتیبانی صنایع مرغ تخمگذار وطن ایرانیان** تحت پوشش سیاست گذاری کانون سراسری انجمن های صنفی مرغ تخمگذار کشور با سهامداری مرغداران برتر کشور تاسیس و موضوع فعالیت آن صرفاً "صادرات و واردات تخم مرغ خوراکی و نطفه دار تنظیم شده است.
- م-** **کمیته های تخصصی را هبردی** وابسته به کانون مرغ تخمگذار کشور که دارای بدنه کارشناسی مجرب و متخصص در زمینه های مختلف صنعت مرغ تخمگذار بوده و میتواند برای کمک به برنامه های ملی ذیربط مورد مشورت و خطاب قرار گیرد.

نقاط ضعف در صنعت مرغ تخمگذار:

- الف-** بر اساس بررسی های انجام شده توسط وزارت جهاد کشاورزی در سال ۸۹ که جدول آن بشرح ذیل میباشد حدود ۲۴ درصد مرغداریهای کشور دارای ساختمان و تأسیسات بین ۴۵-۲۰ سال و حدود ۵۲ درصد مرغداریهای کشور دارای تجهیزات (قفس و ...) بین ۳۵-۱۰ سال هستند.

در این راستا از نگاه دیگر اینکه حدود ۸۰۰ مرغداری از قریب ۱۵۰۰ واحد مرغداری تخمگذار کشور نیاز به بازسازی و نوسازی دارند و بویژه فرسودگی تجهیزات در این تعداد مرغداری حداقل کاهش تولید و ضایعات معادل حدود ۱۰۰ هزار تن ، تولید تخم مرغ صورت می پذیرد که به راحتی میتوان این خسارت را که معادل میانگین ۳۲۰ میلیارد تومان در سال ۹۲ است را لمس کرده و در صورت عدم پیگیری ، ادامه این خسارت را که میتوانست به درآمد ارزی صادرات هم تبدیل شود باید به جان خرید و با سوء تدبیر شاهد تاسف بار رشد و شکوفایی همسایگان کشوری در ازای روند رو به رشد فرسودگی صنعت خود باشیم .

جدول ۳ - وضعیت کلی قدمت تأسیسات و تجهیزات مرغداری های تخمگذار کشور - سال ۱۳۸۹

ردیف	استان	تعداد واحد	ظرفیت	متوسط قدمت تأسیسات			متوسط قدمت تجهیزات			
				زیر ۱۰ سال	۱۰-۲۰ سال	۲۰-۳۰ سال	بالاتر از ۳۰ سال	زیر ۱۰ سال	۱۰-۲۰ سال	بالاتر از ۲۰ سال
۱	آذربایجان شرقی	۲۴۴	۷۲۳۳۱۲۸	۳۷	۱۳۰	۵۸	۱۹	۶۷	۱۳۷	۴۰
۲	آذربایجان غربی	۳۵	۸۰۸۳۰۸	۱۱	۱۷	۶	۱	۱۴	۱۶	۵
۳	اردبیل	۲۵	۶۱۷۵۰۰	۲۰	۴	۱	۰	۲۰	۵	۰
۴	اصفهان	۱۰۱	۵۴۸۶۸۸۶	۴۱	۳۴	۱۵	۱۱	۶۰	۳۱	۱۰
۵	ایلام	۲	۵۰۰۰۰	۰	۲	۰	۰	۰	۲	۰
۶	بوشهر	۱	۴۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۷	تهران	۲۲۷	۲۰۴۶۴۴۳۲	۱۷	۴۵	۷۷	۸۸	۳۰	۸۹	۱۰۸
۸	چهارمحال و بختیاری	۷	۲۱۲۰۰۰	۱	۶	۰	۰	۱	۶	۰
۹	خراسان جنوبی	۱۷	۳۶۱۴۰۰	۱۰	۷	۰	۰	۱۱	۶	۰
۱۰	خراسان رضوی	۲۳۸	۷۶۴۷۵۶۸	۵۰	۱۵۰	۳۲	۶	۷۶	۱۴۴	۱۸
۱۱	خراسان شمالی	۳	۳۹۲۰۰	۱	۲	۰	۰	۱	۲	۰
۱۲		۳	۱۵۰۰۰۰	۲	۱	۰	۰	۲	۱	۰
۱۳		۱۲	۶۸۴۷۰۰	۸	۲	۲	۰	۹	۱	۲
۱۴		۲۲	۱۱۷۵۵۰۰	۷	۱۱	۳	۱	۷	۱۴	۱
۱۵	سیستان و بلوچستان	۲	۲۷۰۰۰۰	۱	۰	۱	۰	۱	۱	۰
۱۶		۲۱	۱۶۷۷۵۵۰	۴	۶	۴	۷	۴	۱۳	۴

کانون سراسری انجمن های صنفی پرورش دهندگان مرغ تخمگذار کشور

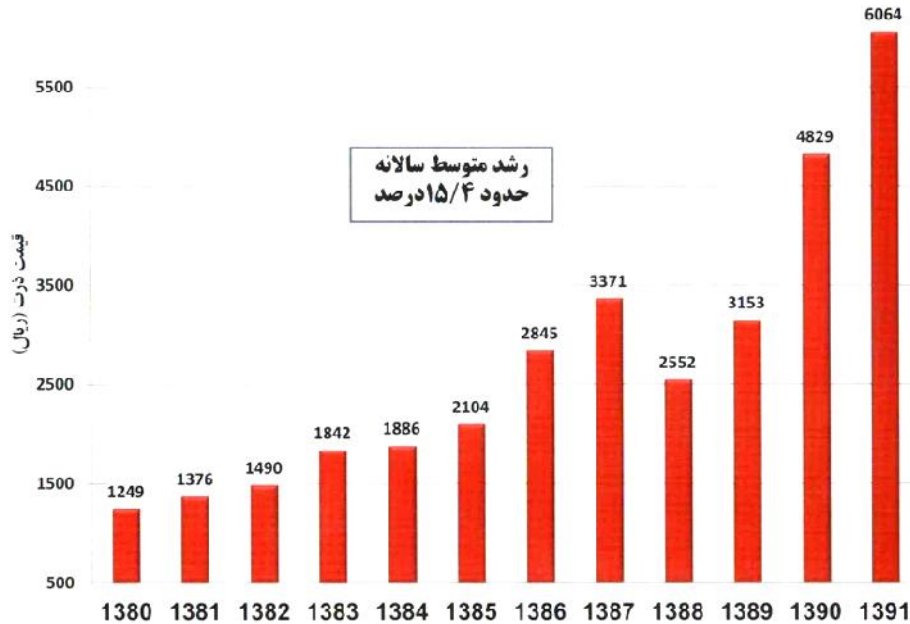
ردیف	استان	تعداد واحد	ظرفیت	متوسط قدمت تأسیسات			متوسط قدمت تجهیزات			
				زیر ۱۰ سال	۱۰-۲۰ سال	۲۰-۳۰ سال	بالاتر از ۳۰ سال	زیر ۱۰ سال	۱۰-۲۰ سال	بالاتر از ۲۰ سال
۱۷	قزوین	۴۲	۶۷۵۵۴۳۵	۱۹	۵	۵	۱۳	۱۹	۲۳	۰
۱۸		۱۳۶	۵۴۸۱۸۸۰	۹۷	۳۹	۰	۰	۱۰۰	۳۶	۰
۱۹	کردستان	۱۳	۳۹۹۰۰۰	۱۱	۲	۰	۰	۱۱	۲	۰
۲۰	کرمان	۱۱	۹۱۲۰۰۰	۶	۴	۱	۰	۷	۴	۰
۲۱	کرمانشاه	۱۸	۴۹۰۵۰۰	۱۱	۴	۳	۰	۱۳	۳	۲
۲۲	کهگیلویه و بویراحمد	۳	۱۰۰۰۰۰	۰	۳	۰	۰	۰	۳	۰
۲۳		۱۲	۱۸۶۷۰۰۰	۲	۴	۴	۲	۳	۵	۴
۲۴	گیلان	۱	۱۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۲۵		۹	۳۱۷۰۰۰	۲	۷	۰	۰	۸	۱	۰
۲۶		۲۶	۷۸۱۶۸۴	۶	۱۲	۴	۴	۹	۹	۸
۲۷	مرکزی	۵۶	۲۲۳۸۱۰۰	۳۹	۱۶	۱	۰	۲۲	۲۸	۶
۲۸	هرمزگان	۱	۱۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰
۲۹	همدان	۵۱	۱۶۷۶۰۰۰	۱۵	۲۷	۹	۰	۱۵	۲۹	۷
۳۰	یزد	۶	۸۶۶۴۰۰	۳	۰	۲	۱	۵	۰	۱
۳۱	چیرفت و کهنوج	۱	۱۰۰۰۰۰	۱	۰	۰	۰	۱	۰	۰
		۱۳۴۶	۶۸۹۲۳۱۷۱	۴۲۵	۵۴۰	۲۲۸	۱۵۳	۵۱۹	۶۱۱	۲۱۶

ب- فرسودگی ساختمان مرغداریها علاوه بر هدر دادن بسیار قابل توجه انرژی، منجر به عدم کارایی اقدامات بهداشتی و لذا لانه گزینی اجرام بیماریزا و گسترش بیماریهای بومی و نوپدید واگیردار در سطح مرغداریهای تخمگذار شده و در نتیجه راندمان تولید بسیار پایین تر از حد نرمال در آنها رخ میدهد.

ج- فرسودگی تجهیزات منجر به عدم آسودگی مرغ، افزایش تولید تخم مرغهای معیوب و هدر رفتن خوراک مرغ در مرغداری شده که در نتیجه هزینه های تولید را بشدت افزایش و نرخ بهره وری را کاهش و علاوه بر آسیب به مرغدار باعث خسارات سنگین ملی می شود بخصوص با توجه به اینکه عمده پروتئین مورد نیاز خوراک مرغ (سویا، ذرت، اسیدهای آمینه) وارداتی بوده و ارزش کشور خارج می شود.

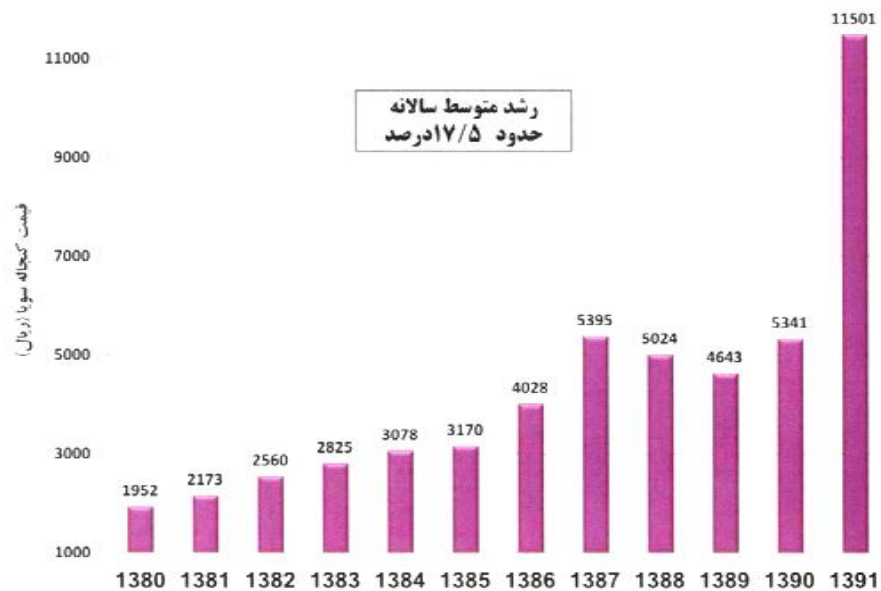
د- حدود ۹۰ درصد کنجاله سویا و ۵۵٪ ذرت مورد نیاز در فرمول خوراک مرغ تخمگذار وارداتی است و طی حداقل ۴ سال گذشته حدود ۷۸٪ سهم قیمت تمام شده تخم مرغ مربوط به قیمت خوراک آن بوده است. علاوه بر این کیفیت غذایی

و بهداشتی مواد اولیه وارداتی یا تولید داخل دارای نوسانات زیادی بوده که راندمان تولید وایمنی پرنده را بشدت تحت تاثیر خود قرار داده است.

نمودار ۳ - میانگین قیمت ذرت طی سال های ۱۳۸۰-۱۳۹۱

میانگین قیمت ذرت در بازار ایران در سال ۹۱ نسبت به سال ۹۰ با نزدیک به ۲۶ درصد افزایش از ۴۸۲۹ ریال به ۶۰۶۴ ریال در هر کیلوگرم رسیده و طی ۱۱ سال گذشته رشد سالانه ای بیش از ۱۵ درصد داشته است.

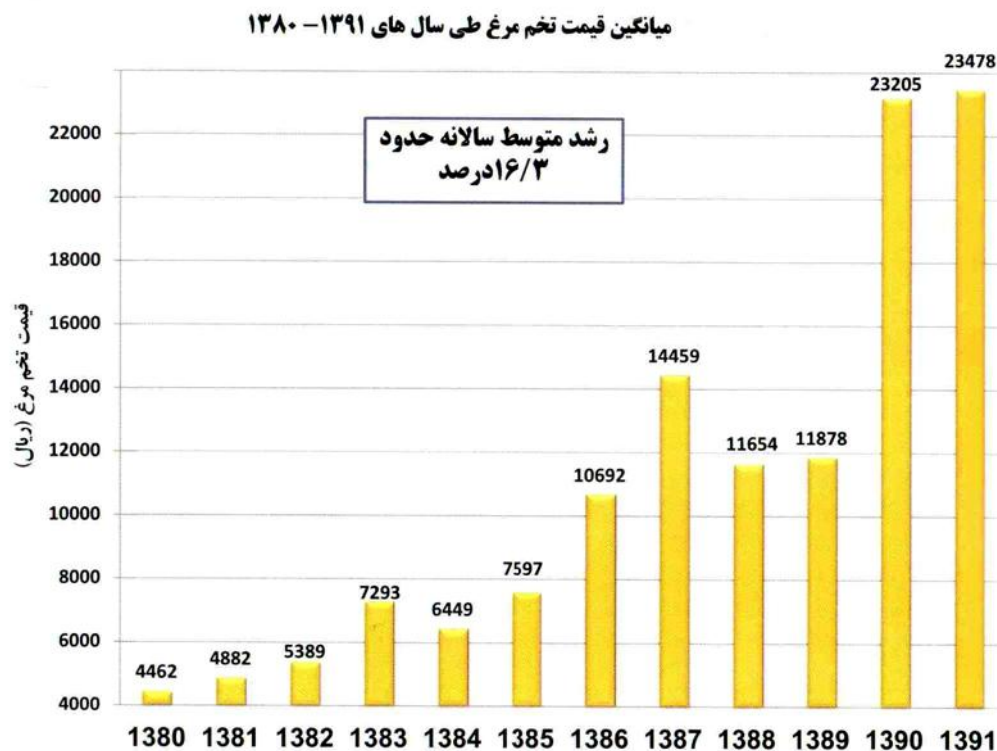
نمودار ۴ - میانگین قیمت کنجاله سویا طی سال های ۱۳۸۰-۱۳۹۱

میانگین قیمت کنجاله سویا در بازار ایران در سال ۹۱ نسبت به سال ۹۰ بدلیل تشدید تحریم ها و... با نزدیک به ۱۱۵ درصد افزایش از ۵۳۴۱ ریال به ۱۱۵۰۱ ریال در هر کیلوگرم رسیده و طی ۱۱ سال گذشته رشد سالانه ای حدود ۱۷/۵ درصد داشته است که قدری بیش از ذرت بوده و از این بابت تولیدکنندگان مورد تنش های فراوانی قرار گرفته اند.

۵- در طی برنامه های چهارم و پنجم توسعه صرفاً به تولید تخم مرغ توجه شده و هیچگونه برنامه ای برای کیفیت و بهره وری خوراک مرغ، کیفیت و بهره وری تولید تخم مرغ، بهره وری از فراورده های تخم مرغ و مدرن سازی بازار فروش داخلی و صادرات آن نشده است.

۹- توسعه نامتوازن تولید بدون توجه به تقاضای داخلی و امکان صادرات باعث شده است که این صنعت طی سالهای گذشته و اکنون، همواره دچار خسارت های زیادی ناشی از مازاد تولید و عدم توازن بازار و فروش زیر قیمت تمام شده گردیده و فقط در ۵ ماه اول سال ۹۱ حدود ۳۴۵ میلیارد تومان متحمل زیان شده است.

نمودار ذیل میانگین قیمت تخم مرغ طی سال های ۱۳۹۱-۱۳۸۰ را نشان می دهند.

نمودار ۵- میانگین قیمت تخم مرغ طی سالهای ۱۳۹۱-۱۳۸۰

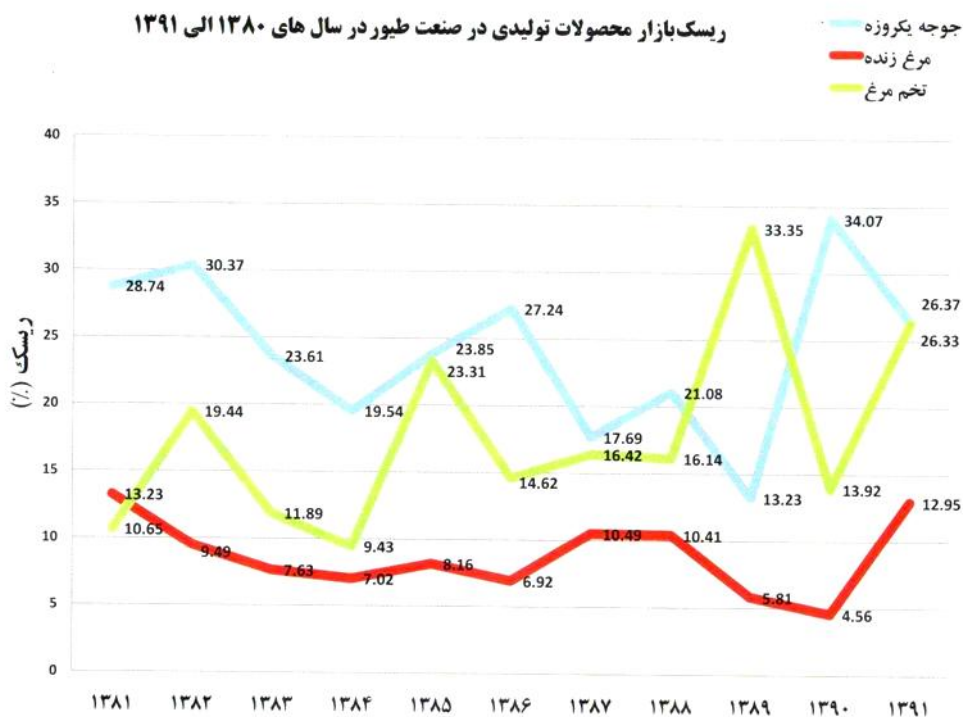
به دنبال کاهش تولید به دلیل بیماری فوق حاد تنفسی و در نتیجه جهش قیمت تخم مرغ خوراکی در سال ۱۳۹۰ جوجه ریزی گسترده ای در گله های تخمگذار (علیرغم هشدار کارشناسان) در پنج ماهه ابتدای سال ۱۳۹۱ انجام شد و

پس از آن نیز به طور خودکار با آغاز ماه های سردتر سال و ... قیمت تخم مرغ افزایش یافت. با وجود افزایش هزینه نهاده ها، کارگر و ... و بطور کلی هزینه های تولید نمودار نشان می دهد که میانگین سالیانه قیمت این محصول کشاورزی تنها با افزایش حدود ۱ درصد نسبت به سال ۱۳۹۰ از ۲۳۲۰۵ به ۲۳۴۷۸ ریال در سال ۱۳۹۱ رسیده است. با مقایسه این میزان افزایش قیمت با درصد تورم رسمی کشور (حدود ۳۲ درصد) سال ۱۳۹۱ که توسط بانک مرکزی اعلام شده است می توان به افزایش زیان انباشته تولید کنندگان تخم مرغ خوراکی در سال ۱۳۹۱ پی برد. به هر صورت، تخم مرغ از زمره محصولاتی است که نوسان قیمتی حدود ۲۶/۵ درصد را در سال ۱۳۹۱ به خود دیده است. متوسط نرخ رشد قیمت تخم مرغ در ۱۱ سال گذشته حدود ۱۶/۵ درصد شده است.

ج- بدلیل اینکه اولاً مرغدار نیاز به نقدینگی بالا دارد و ثانیاً طی این سالها تخم مرغ تولیدی واحد خود (تنها منبع درآمد) را با زیان تا حداقل ۱۲۰۰۰ ریال زیر قیمت بفروش رسانیده لذا تمام پول حاصل از فروش تخم مرغ را مصرف تأمین مواد خود نموده و از استهلاک شدید ساختمان و تجهیزات خود غافل شده و لذا نه تنها راندمان تولید و بهره وری بطور قابل ملاحظه ای کاهش یافته بلکه کیفیت محصول تولیدی نیز کاهش یافته است.

ط- طی حداقل ۴ سال گذشته علیرغم اینکه قیمت تخم مرغ با هیچ کالایی که حتی نصف ارزش غذایی آنرا داشته باشد قابل مقایسه نبوده و همواره ارزانترین پروتئین در دسترس می باشد ولی بدلیل اعمال مقررات بی ضابطه و صرفاً تنظیم بازار یکطرفه، مرغداران این صنعت هیچگاه تخم مرغ خود را با قیمت تمام شده و سود حداقلی مصوب به فروش نرسانیده و لذا هر سال بدهی آنها به بانک های مختلف یا بازار افزایش یافته و با کمک استقراض بانکی فعالیت خود را ادامه داده اند که در آینده نمود بحران آنها را مشاهده خواهیم کرد.

ی- ریسک بازار تخم مرغ: این ریسک بر اثر نوسانات قیمتتها در بازار ایجاد می شود. با محاسبه ضریب تغییرات قیمت محصولات صنعت طیور می توان میزان این ریسک را درک نمود. با توجه به اینکه ضریب تغییرات فاقد مقیاس است ریسک بازار مرغ و تخم مرغ و جوجه را می توان با هم مقایسه نمود. نمودار ذیل نشان دهنده میزان ریسک بازار محصولات مختلف صنعت طیور طی سالهای ۱۳۸۰-۱۳۹۱ می باشد. ملاحظه می گردد که همواره فروش جوجه یکروزه گوشتی از نوسان بیشتری نسبت به مرغ زنده و تخم مرغ برخوردار بوده است. البته در سال ۱۳۸۹ ریسک تخم مرغ خوراکی بیش از جوجه بود که آن هم تغییر شدید قیمت ها به علت از بین رفتن تعداد قابل توجهی گله های تخمگذار در اثر بیماری حاد تنفسی آنفلوآنزای طیور بود. متوسط ریسک بهای تخم مرغ خوراکی حدود ۱۶/۵ درصد بوده است و هر چه میزان ریسک بیشتر باشد بازده سرمایه گذاری و ضرر و زیان هم متناسب با آن افزایش می یابد.

نمودار ۶- ریسک بازار محصولات تولیدی در صنعت طیور در سالهای ۱۳۸۰ الی ۱۳۹۱

ک- تخم مرغ های مورد عرضه در بازار علیرغم امکانات و پتانسیل موجود دارای شناسنامه و قیمت مصرف کننده درج شده بر روی خود نمی باشد و لذا علیرغم زیان شدید مرغداران ، متاسفانه مصرف کنندگان نیز آنرا به قیمت مناسب خریداری ننموده و لذا حقوق مصرف کنندگان رعایت نمی شود در عین حالیکه مرغدار ، سهمی در این موضوع ندارد.

ل- تمامی تسهیلات تکلیفی وزارت جهاد کشاورزی علیرغم تخصیص بسیار ناکافی ولی صرفاً مصرف راه اندازی واحدهای مرغداری جدید یا اصلاح ساختمان و تجهیزات مرغداری شده و کلیه این حمایت ها در خدمت افزایش تولید تخم مرغ قرار گرفته ولی برای حمایت از صنایع زنجیره صنعت شامل توسعه کارخانجات خوراک طیور و واحدهای صنایع تبدیلی تخم مرغ یا پایانه های عمده فروشی و ناوگان توزیع تخم مرغ هیچگونه تسهیلات و برنامه ای ارائه نشده است که تماماً باعث خسارات شدید در صنعت تولید شده و همواره مرغداران علاوه بر دیگر صاحبان مذکور دچار آسیب جدی شده اند .

م- وضعیت نامناسب عدم توجه به توسعه تولید کارخانه ای خوراک طیور و کاهش بهره وری ناشی از تولید سنتی خوراک در مرغداریها و عدم کنترل کیفی و بهداشتی مواد اولیه مصرفی در مرغداریها میزان نیاز کشور به خوراک دام و طیور در سال ۱۳۸۵ میلون تن شامل ۷ میلیون تن خوراک دام و ۵/۵ میلیون تن خوراک طیور می باشد. بدیهی است که

با افزایش تعداد دام و طیور، مقدار خوراک مورد نیاز آن ها نیز تغییر خواهد کرد. از مقدار فوق ۳ میلیون تن توسط واحدهای دارای پروانه صنعتی و بقیه آن در مزارع پرورش دام و طیوری که مجهز به سیستم سنتی - کارگاهی تولید خوراک می‌باشند تأمین و تولید می‌گردد. به طوری که تعدادی از تولیدکنندگان فاقد پروانه علاوه بر تأمین نیاز واحد خود اقدام به فروش خوراک به سایر مزارع پرورشی نیز می‌نمایند.

بر اساس برآورد و آمارهای جهانی ، برای تولید یک کیلوگرم تخم مرغ حدود ۲ کیلوگرم خوراک (به شرط استفاده از کارخانجات دارای فناوری مدرن) مورد نیاز است ؛ در صورتی که با روش موجود در کشور، استفاده مستقیم مواد اولیه در مرغداریها و عدم استفاده از امکانات کارخانجات تولیدکننده خوراک دام و طیور ، عملاً ضریب تبدیل دان به یک کیلوگرم تخم مرغ بین ۲/۵الی ۲/۷ کیلوگرم می‌باشد که در نهایت موجب ، اتلاف مواد اولیه و افزایش قیمت محصولات دامی می‌گردد.

در صورت استفاده از فناوری کارخانجات موجود ضریب تبدیل خوراک دام و طیور به محصولات دامی بهبود یافته و به میزان استاندارد نزدیک شده ، ضمن کاهش و مصرف بهینه منابع مواد اولیه، محصول بیشتری تولید خواهد گردید. یکی از وظایف مهم سازمان‌های مسئول و مرتبط با امر دامداری و صنعت خوراک دام و طیور ، هدایت واحدهای مرغداری به مصرف خوراک تهیه شده در کارخانجات تولید کننده خوراک و جلوگیری از تولید آن در مزارع می‌باشد تا با این اقدام ضمن رسیدن به استانداردهای جهانی ، محصولات دامی نیز با کیفیت بهتر و ارزانتر تولید شوند.

ن- نظام تنظیم تولید شامل میزان جوجه ریزی و یا حذف مرغهای پایان تولید مشخص نبوده و صنف تولیدی در آن هیچ گونه اطلاع و دخالتی ندارد و لذا همواره بی برنامهگی باعث ایجاد مازاد تولید تخم مرغ شده و نوسانات شدید قیمتی را که عمدتاً زیان مرغداران بوده به این صنعت تحمیل نموده است.

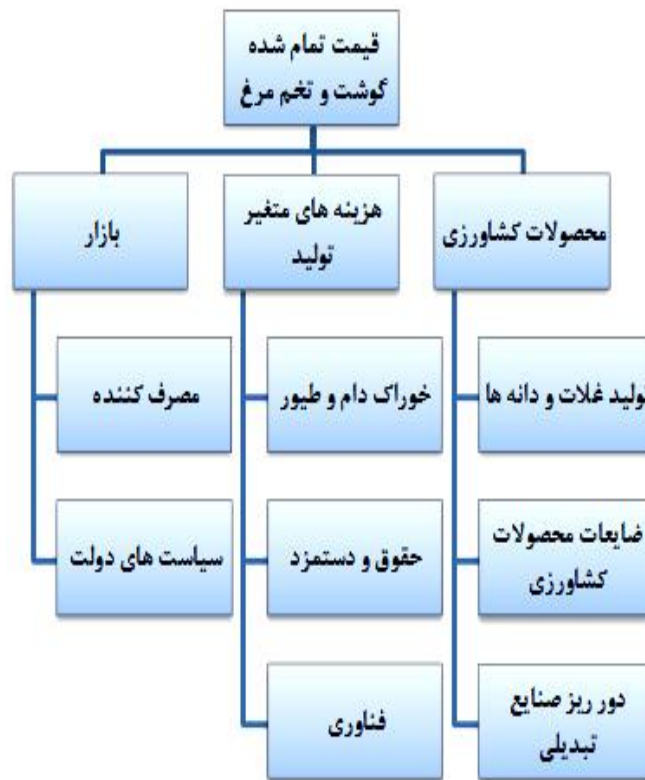
س- نظام تولید تخم مرغ یک روند خطی است و تا حداقل ۷۵ هفته از سن مرغ قابل واخواهی و تعطیل کردن نیست در حالیکه نظام تقاضا یک روند غیرخطی و بسیار پرنوسان است که حداقل ۵ ماه از سال را با زیان مالی شدید مرغداران همراه می سازد و در ۷ ماه بعدی سال نیز بدلیل عدم اجازه فروش به قیمت مناسب توسط متصدبان تنظیم بازار ، این زیان جبران نشده و مرغداران چند سالی است که مرتباً با زیان انباشته افزایشی رو به رو هستند .

ع- بدلیل کمبود شدید نقدینگی در این صنعت و عدم وجود نظام قیمتگذاری متوازن و متناسب ، حداقل ۲۵٪ مرغداران پس از پایان دوره اول پرورش ، مرغ خود را تولک برده و برای حداقل ۶ ماه دیگر از مرغ خود تخم مرغ تولید می نمایند در عین حالیکه این میزان اضافه تولید از سرانه نیاز جوجه ریزی جدید کسر نشده و همواره جوجه های تولید شده اضافی بناچار به واحدهای غیر مجاز سرازیر شده و بهداشت و اقتصاد تولید را به شدت تهدید می نماید .

ف- عدم وجود برنامه ریزی برای خریداری ، ذخیره سازی و مصرف گوشت مرغ های تخمگذار که باید حذف شوند باعث می شود که مرغداران در بسیاری از موارد رغبت برای حذف مرغ نداشته و بدلیل عدم تقاضای خرید گوشت مرغ یا ارزانی بیش از حد نرخ آن ، مجدداً به تولید خود ادامه میدهند که ماحصل آن بی برنامهگی تولید و از سویی کاهش کیفیت و بهداشت تخم مرغ تولیدی خواهد بود.

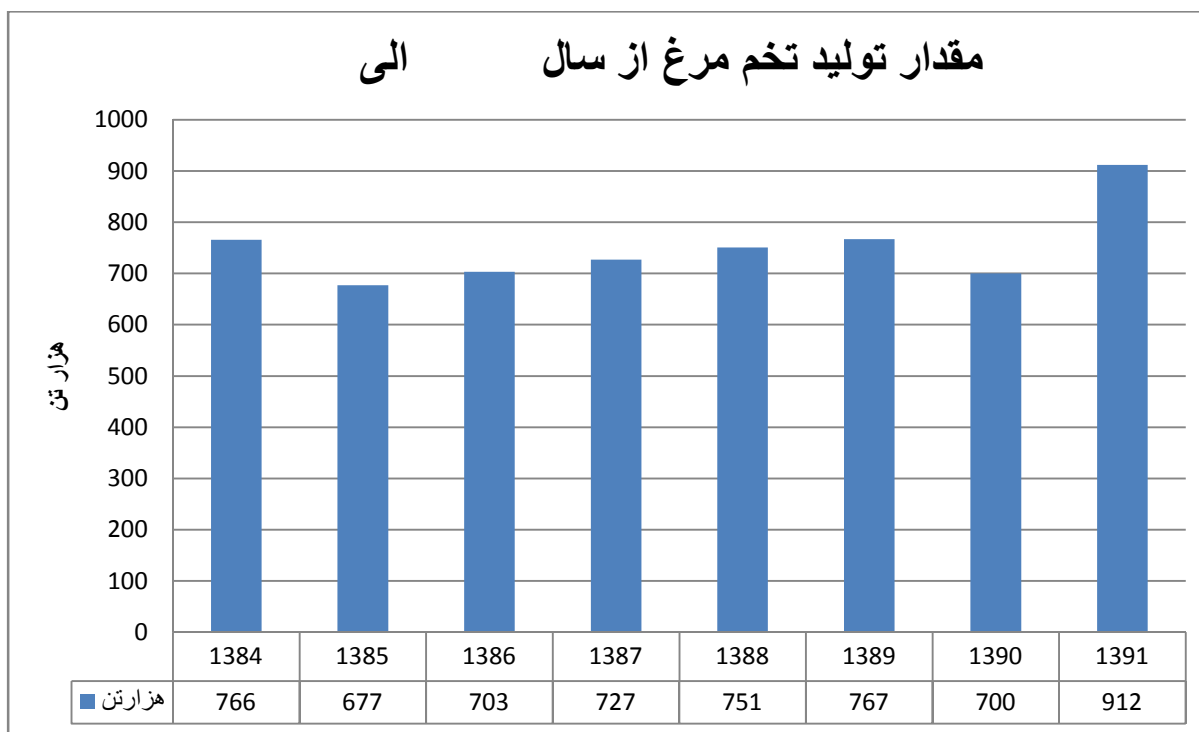
حذف مشوق صادراتی، صادرات تخم مرغ را بسیار ناپایدار و بعضاً غیرممکن ساخته و دولت هم در زمان مازاد تولید و زیان مرغداران نه تنها هیچگونه حمایتی ننموده بلکه در زمان فروش تخم مرغ به قیمت بازار برحسب عرضه و تقاضای فراهم شده، از فروش آن جلوگیری و عملاً قیمت تکلیفی را جانشین قیمت بازار نموده که مجدداً باعث ادامه زیان مرغداران شده است.

برای روشن شدن وضعیت تولید و سرانه تخم مرغ و عوامل موثر در آن مواردی بشرح ذیل باستحضار می رسد :

نمودار ۷ - عوامل موثر در قیمت تمام شده تخم مرغ

میزان تولید تخم مرغ در نمودار زیر (ارقام به هزار تن) نشان داده شده است، همانگونه که نمودار نشان می دهد بیشترین میزان تولید در سال ۱۳۹۱ بوده که علیرغم توسعه تولید بدلیل سومدیریت اقتصاد بازار و عدم پیش بینی فرآیند مصرف داخلی و صادرات، به این صنعت قریب به ۳۴۵ میلیارد تومان در ۵ ماه اول سال ۹۱ خسارت مادی ناشی از ارزان فروشی تخم مرغ تحمیل گردید که هیچ تدبیری نیز برای جبران آن اندیشیده نشده و به زیانهای قبلی اضافه گردید.

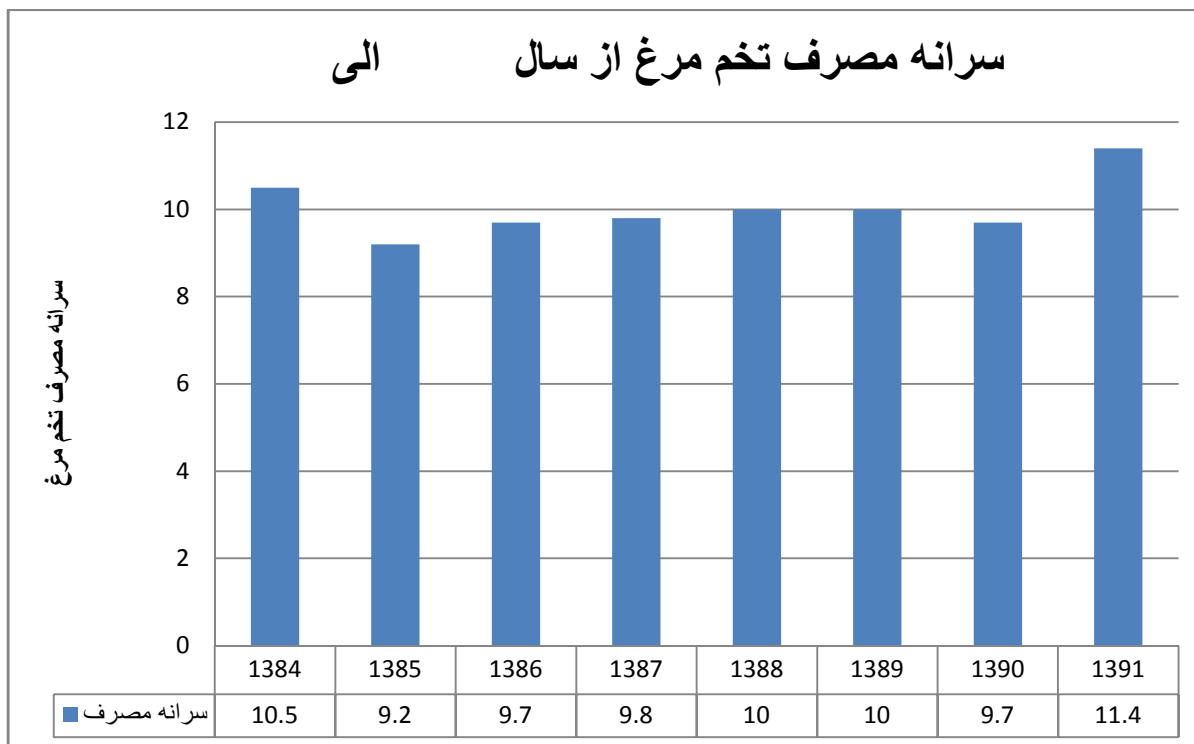
نمودار ۸ - میزان تولید تخم مرغ طی سال های ۱۳۸۴-۱۳۹۱

به طور متوسط سرانه مصرف تخم مرغ در ایران در حال حاضر ۱۱/۴ کیلوگرم است که این رقم در کشورهای پیشرفته ۲۴ کیلوگرم و متوسط جهانی آن ۱۱ کیلوگرم است (معادل تقریبی متوسط جهانی)، گرچه با تلاش ستاد کشوری ترویج مصرف تخم مرغ در حال حاضر سرانه مصرف تخم مرغ در ایران حدود ۱۹۰ عدد است، ولی این سرانه در بسیاری از کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته به بیش از ۳۰۰ عدد تخم مرغ هم می رسد.

نمودار زیر روند تغییرات در سرانه مصرف تخم مرغ در سال های ۱۳۸۴-۱۳۹۱ را نشان می دهد.

جدول ۴ - سرانه مصرف تخم مرغ از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۹۱

سال	مصرف داخلی (هزار تن)	مصرف سرانه (کیلوگرم)
۱۳۸۴	۷۲۸	۱۰/۵
۱۳۸۵	۶۴۷	۹/۲
۱۳۸۶	۶۹۷	۹/۷
۱۳۸۷	۷۱۰	۹/۸
۱۳۸۸	۷۳۷	۱۰
۱۳۸۹	۷۴۵	۱۰
۱۳۹۰	۷۲۴/۵	۹/۷
۱۳۹۱	۸۶۹	۱۱/۴

نمودار ۹ - سرانه مصرف تخم مرغ طی سال های ۱۳۸۴-۱۳۹۱

نهایتاً مهم‌ترین چالش‌ها در تولید و بازار تخم مرغ و فرآورده‌های حاصله از آن در کشور که در تدوین راهبردهای این زنجیره می‌بایستی مورد توجه قرار گیرند عبارتند از:

۱. بالا بودن هزینه‌های تولید
۲. نقص ساختار واحدهای مرغداری و پایین بودن فناوری (فرسوده بودن ساختمان و تجهیزات سالن‌های تولید و نبود شرایط بهداشتی و مدیریتی مناسب برای تولید صنعتی و عدم تمکن مالی تولیدکنندگان موجب بالا رفتن هزینه های تولید شده است)
۳. کمبود تجهیزات و امکانات درجه‌بندی و بسته‌بندی تخم مرغ در اکثر استان‌های کشور و نیز کمبود وسایل حمل و نقل مناسب
۴. با توجه به اینکه ۲۵ درصد تخم‌مرغ مصرف صنعتی دارند، صنایع رغبت زیادی به استفاده از تخم‌مرغ پاستوریزه ندارند.
۵. ظرفیت خالی بالایی در حوزه صنایع تبدیلی تخم مرغ (کارخانجات پاستوریزه تخم مرغ) وجود دارد که مورد توجه و استفاده قرار نمی‌گیرد.
۶. به رغم کیفیت بالا، ماندگاری و بهداشتی بودن و صرفه اقتصادی محصولات تخم مرغ پاستوریزه، استانداردهای استفاده از آن به‌طور کامل اجرا نمی‌شود.

۷. همانگونه که جدول زیر نشان می‌دهد، گرچه کشور از نظر پتانسیل تولید و امکان صادرات اساساً در وضعیت قابل توجهی قرار دارد ولی با این حال بیشترین میزان صادرات تخم مرغ مربوط به سال ۱۳۹۱، با ۴۵ هزار تن صادرات به مقصدهای عراق، افغانستان، تاجیکستان، ترکمنستان و کویت بوده است. دلیل این امر مزاد بیش از ۱۰۰ هزار تن تخم مرغ تولیدی و عدم توجیه وامکان ذخیره سازی آن و زیان فوق العاده شدید مرغداران در طی سال ۱۳۹۰ بود که با پیگیری های جدی صنفی تعرفه صادراتی تخم مرغ حذف و امکان صادرات حدود نیمی از مزاد تولید فراهم گردید ولی با اینحال این صادرات، بدلیل عدم رقابت پذیری با کشورهای دیگر از جمله ترکیه در رکود شدیدی بسر میبرد و باید برای رونق آن در مهلتی که شرایط مزاد تولید مجدداً در سال ۱۳۹۲ به بحران صنعت تبدیل نشده، چاره اندیشی نمود.

سال	ارزش دلاری (میلیون دلار)	ارزش وزنی(هزار تن)	کشورهای هدف (۵ کشور عمده)
۱۳۸۱	۹	۱۷	آذربایجان، افغانستان، عراق، گرجستان، ترکمنستان
۱۳۸۲	۲۰	۳۴	عراق، آذربایجان، افغانستان، ترکمنستان، تاجیکستان
۱۳۸۳	۵	۸	تاجیکستان، افغانستان، ترکمنستان، عراق، گرجستان
۱۳۸۴	۲۶	۳۹	آذربایجان، عراق، افغانستان، تاجیکستان، ترکمنستان
۱۳۸۵	۲۲	۳۰	عراق، تاجیکستان، افغانستان، آذربایجان، ارمنستان
۱۳۸۶	۱۲	۹	عراق، تاجیکستان، آذربایجان، ارمنستان، ترکمنستان
۱۳۸۷	۱۶	۲۱	تاجیکستان، آذربایجان، ترکمنستان، عراق
۱۳۸۸	۱۹	۱۳.۵	عراق، ترکمنستان، تاجیکستان، آذربایجان
۱۳۸۹	۲۸	۲۱	عراق، افغانستان، ترکمنستان، تاجیکستان، آذربایجان
۱۳۹۰	۰	۰	-
۱۳۹۱	۵۸/۵	۴۵	عراق، افغانستان، ترکمنستان، تاجیکستان، کویت

راه حل :

در این بخش بر گرفته از تحلیل ها و تجربیات حداقل ۳۰ ساله اعضا و کارشناسان کمیته های تخصصی راهبردی کانون مرغ تخمگذار کشور راهبردهایی که میتواند در کوتاه مدت، میان مدت و دراز مدت مشکلات اقتصادی و تولیدی این صنعت را برطرف و موانع توسعه پایدار را از سر راه آن کنار بزند به دست اندرکاران و تصمیم سازان ذیمدخل در این رابطه ارائه میشود و رجای واثق دارد در ادامه راه این صنعت از این نظرات و پیشنهادات و کمک فنی - اجرایی کارشناسان صنفی بهره گیری خواهد شد.

۱- راهبردهای کوتاه مدت و سریع الوصول:

الف- اجرای فوری مصوبه واگذاری تنظیم بازار محصولات کشاورزی به وزارت جهاد کشاورزی که علی‌رغم ابلاغ ولی اجرا نشده و همچنان توسط وزارت صنعت ، معدن و تجارت اداره میشود.

ب- قیمت گذاری تخم مرغ توسط کمیته مشترک صنف مرغ تخمگذار و معاونت امور دام وزارت جهاد کشاورزی و شروع پرینت قیمت مصرف کننده بر روی تخم مرغ برای جلوگیری از سلب اعتماد بازار از نوسانات شدید قیمت تخم مرغ تا منجر به اتهام صنعت مرغداری نشود.

ج- اختصاص مشوق صادراتی برای اجرای عملیات حمایتی صادرات تخم مرغ با برند مشخص و تضمین شده و همچنین پرداخت تسهیلات با بهره کم به شرکت تعاونی پشتیبانی صنایع مرغ تخمگذار وطن ایرانیان (حداقل ۱۰۰/۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال) برای کمک به ذخیره سازی تخم مرغ یا حذف مرغهای پیر از چرخه تولید.

د- دستور اکید برای عدم حمایت تسهیلاتی از راه اندازی واحدهای پرورش جدید در تمامی بخش های زنجیره مرغ تخمگذار (اجداد ، مادر ، پولت و مرغ تخمگذار تجاری) و هدایت تسهیلات و منابع دولتی به اصلاح ساختمان و تجهیزات مرغداریهای فرسوده موجود و مدرن سازی بازار تخم مرغ

ه- تصویب و ابلاغ اخذ مبلغ ۵٪ از قیمت روز جوجه یکروزه تخمگذار و واریز به صندوق پشتیبانی وطن ایرانیان جهت کمک به ذخیره سازی تخم مرغ یا حذف مرغهای پیر از چرخه تولید در جهت اهداف تنظیم بازار تخم مرغ

و- تصویب و تضمین قانونی دولت به صنف مرغ تخمگذار کشور در این راستا که درصدی از تولید تخم مرغ کشور (حداقل ۱۰٪) برای ایجاد بازارهای پایدار صادراتی همواره از نظام نوسانات تعرفه ای خارج بوده و حتی در زمانهای بروز بحران نیز گرچه مجبور به واردات باشیم از شمول تعرفه خارج باشد تا بتوان تنظیم بازار واقعی را برنامه ریزی نموده و توسعه تولید نیز دارای انگیزه مناسبی باشد در این رابطه شرکت تعاونی پشتیبانی صنایع مرغ تخمگذار وطن ایرانیان امکان تعامل با دولت را خواهد داشت.

۲- راهبردهای میان مدت:

الف- الزام شناسنامه دار شدن تمامی تخم مرغ تولیدی کشور به منظور تسهیل ردیابی کیفی ، بهداشتی و قیمت مصرف کننده آن در داخل و یا صادرات

ب- حمایت تسهیلاتی از صنایع آماده سازی ، بسته بندی و فراوری تخم مرغ بمنظور اصلاح فرایند بازاری ، ذخیره سازی و صادرات تخم مرغ

ج- واگذاری صدور موافقت اصولی تاسیس و راه اندازی واحدهای متقاضی در تمامی بخش های صنعت مرغ تخمگذار به کانون سراسری انجمنهای صنفی پرورش دهندگان مرغ تخمگذار کشور بمنظور حمایت از سرمایه های موجود ملی و هدایت سرمایه گذاری های جدید به مسیر صحیح و جلوگیری از هدر رفت منابع دولتی و ملی- بدیهی است صدور سایر پروانه های تاسیس و بهره برداری طبق ضوابط قانون نظام دامپروری از طریق مراجع مربوط صورت خواهد پذیرفت.

د- حمایت تسهیلاتی از توسعه کارخانجات مکانیزه تولید خوراک مرغ تخمگذار و حمایت قانونی از مصرف دان کارخانه ای در مرغداریها برای جلوگیری از هدر رفت بیش از استاندارد نهاده های خوراک در مرغداریها افزایش کیفیت دان آماده شده و در نتیجه افزایش بهره وری از خوراکی که عمده اقلام آن وارداتی بوده و عمدتاً در تولید سنتی دان در داخل مرغداری به ضایعات تبدیل شده و قیمت تمام شده را افزایش میدهد.

ه- تدوین و تصویب نظامنامه برنامه تولید ، بهداشت و خدمات پس از فروش در زنجیره مرغ تخمگذار و نحوه کنترل و نظارت قانونی صنفی و دولتی برای اجرای نظامنامه با همکاری تشکل های صنفی مرغ تخمگذار وزارت جهاد کشاورزی و سازمان دامپزشکی کشور

و- حمایت تسهیلاتی از راه اندازی پایانه های عمده فروشی و ناوگان توزیع تخم مرغ

ز- اهدای تخم مرغ در زمانهای مازاد تولید بعنوان کمک های دولتی به کشورهای مورد نظر وزارت امور خارجه بجای اقلام دیگری که مزیت نسبی نداشته و یا بجای منابع مالی مصرفی در این موارد ، که میتواند پشتوانه تولید داخلی کشور خودمان باشد.

ح- اصلاح ساختار فعلی بیمه مرغ تخمگذار و تاسیس صندوق بیمه تکمیلی زنجیره مرغ تخمگذار باهمکاری صندوق بیمه محصولات کشاورزی ، سایر بیمه ها و تشکل های صنفی

ط- الزام بهره گیری از سامانه جامع آمار و اطلاعات سازمان دامپزشکی برای ثبت کلیه اطلاعات تولیدی و بهداشتی زنجیره مرغ تخمگذارو در اختیار گزاردن این اطلاعات به کانون مرغ تخمگذار کشور جهت کاربرد در برنامه ریزیهای اقتصادی ، تولیدی و بهداشتی

۳- راهبردهای بلند مدت :

الف- اصلاح ساختار پرورش پولت و افزایش بهره وری بر اساس روشهای نوین بین المللی

ب- آموزش مستمر مرغداران و تصویب کاربرد گواهی آموزشی آن در شروع یا ادامه فعالیت مرغداری

ج- اصلاح و بهینه سازی روشهای جیره نویسی و اصول تغذیه در مرغ تخمگذار و پولت بر مبنای توانمندیهای منابع داخلی از مواد اولیه و جایگزین های مناسب در جهت افزایش بهره وری و کاهش وابستگی خارجی و کاهش هزینه ها و همچنین افزایش کیفیت بهداشتی مواد اولیه و خوراک آماده طیور

د- اصلاح نظام کنترل کیفیت و حمل و توزیع واکسن و داروهای وارداتی یا تولید داخل مورد مصرف در صنعت طیور تخمگذار

ه- ترویج مصرف تخم مرغ و فراورده های آن و افزایش سرانه مصرف تخم مرغ در جامعه بمنظور بهره گیری حداکثری از پتانسیل تولیدی این معجزه الهی در بهبود سرانه دریافت پروتئینی جامعه بویژه در گروههای هدف کودک و نوجوان ، زنان باردار و شیرده

منابع :

- ۱- آمارهای معاونت امور تولیدات دامی وزارت جهاد کشاورزی
- ۲- آمارها و نمودارهای انجمن صنفی جوجه یکروزه
- ۳- آنالیز و تحلیل های کمیته های تخصصی شورای راهبردی صنعت مرغ تخمگذار وابسته به کانون سراسری انجمن های صنفی مرغ تخمگذار کشور